

<p>نموونەى شىۋەكانى ياساى ئەخلاقى كۆمە ئەى بە كۆمپىوتەر كىردى ئامىرەكان. كۆنترىن و بەرفراوانترىن كۆمە ئەى جىھانىيە ئە بوارى فېرېبون و زانىيارى كۆمپىوتەر دا. ئە ندامەكانى پىسپورى بوارى كۆمپىوتەرن ، كە پىكەتوون ئە خوئىندىكاران ئە زىاتر ئە (100) وولات ئە هەموو بوارە جىياجىياكانى پىشە سازى و ئەكادىمى و حكومىدا. دەسپىك : 24 پىداوېستى ئە پىشېنە. • پىوېستى ئە پىشېنەى ئە خلاقە كشتىيەكان. • پىشېنە تاييە تەكانى وابەستە بە هەئسوكەوتى پىسپورىيەو. • پىشېنەكانى سەر كىردايە تى رىكخراو. • پابە ندىبون بە ياساكەو. • دانپىدانان.</p>	<p>نموونەى شىۋەكانى ياساى ئەخلاقى رىكخراوى جىھانى گە شتوگوزار تەنھا رىكخراوىكە كە حكومەت تىيدا بە شدارە وەكو مونتەدا جىھانى خزمەت دەكات بۇ سىياسەتى گە شتوگوزالر ودۆزەكانىنە ندامەكان ئە سنوورى 144 وولاتدا 350 ئە ندامى لايەنگر دەگىتەو. دەسپىك : ووتار :9 ماددەى ياسا • رىزگرتنى هاويەشو دوو لايەنە /لىكتىگە يىشتن ئە نىوان كۆمە لىگاكاندا. • تىر كىردى پىوېستىيەكانى تاك و كۆمەل • ھۆكارى بەردەوامى پەرە پىدان. • سوودمەندە بۇ هەموو مرقۇقايەتى. • سوود گە ياندن بە ولاتى خانە خوئو كۆمە لىگاكانى تر. • پىوېستى پابە ندىبونى بە شدار بووان. • مافى گە شتوگوزار. • ئازادى جوئەى گە شتوگوزار. • مافى كرىكاران و خاوەن كار. • گوپرايەئى پابە ندىبون بە ياساكەو.</p>
<p>حائەت (دۆز) فېدراسىيونى نىونە تەوھى بۇ چارە سە كىردى زانىيارى لىژنەى كار ئە سەر ئە خلاق ئەم را پورته دەربارەى ئەو سىمىنارەيە كە لىژنەى كارى ئەخلاقى پىشكەشى كۆمە ئەى كشتى كىردو. ئەوان سىتېك ئەو رىنمايىيانە يان دامەزاند كە دەتوانرېت بە كاربەنرېت وەك نامرازىك بۇ لىكۆلېنەوھى ياسا كىردە يىيەكان. ھەنگاوى دووھم ئاگادار كىردى ھۆشدار يىكردى كۆمە ئى IT. ئەكاتېكدا ياسايەكى جىھانى ئەخلاق ئەھاتۆتە كاپەو بەلام رىنمايىيەكان كە بەدەست ھاتوون پىشتىوانى پەرەسەندى ئەم ياسايە دەكەن.</p>	<p>نموونەى شىۋەكانى ياساى ئەخلاقى خاچى سوورى نىودەوئەتى و مانگى سوور مەبەست : پىناسە كىردى رىكخراو نەحكومىيەكان و (NGHAs) • 10 بىنەما. • پىشېنە و گىنگى مرقۇقايەتى. • پىشېنەى بىلايەئى بوون. • پىشت ئەبەستەن بە سىياسەت و دىنەو ئەبىر يارداندا. • رازى ئەبوون بەوھى كە بىن بە نامرازىكى سىياسەتى دەرەو. • رىزگرتن ئە كەنتور دابو نەرىت. • وەلامدانەوھو بەدەمەوھاتنى هەموو كارەساتەكان ئەسەر تىوانا خوجىيەكان. • سوودى بەرنامەكان بە كاردىت بۇ بەرپوۋەبىردى يارمەتى دان و فرىياكەوتن. • ھەولئەدات بۇ كەم كىردەوھى خائە لاوازەكان ئە دوارۇژدا. • بەرپىسارىيەتى. • رىزگرتن ئە قوربانىيانى كارەساتەكان.</p>

<p>شەفافىيەت:</p> <ul style="list-style-type: none"> • شەفافىيەت چىيە؟ • روونى و بېخەوشىيە. • ھە ئسوكەوت بە شىيوازىك دەكات كە دەبىتتە پەرە پىئدانى پەيوەندىيە ناوہ لاگراوہكان و ھاويەشى زانىيارى نە ئىوان بە شداربوواندا. 	<p>پەرە پىئدانى ياسايەك</p> <ul style="list-style-type: none"> • دامەززاندىنى ياسايەكى نە خلاقى بۇ نەو رىكخراوانەى نە ولاتانىكى زوردا ئىش دەكەن پىكھىئاننى ئىزنىيەكى كارى سەر بە خۇ بۇ ماوہىيەكى دىيارىكراو بۇ پەرە پىئدانى چوارچىوہى كار نە جىياتى ھەوئدان بۇ دامەززاندىنى ياسايەكى جىھانى كە بسە پىئدرىت بە سەر ھەموو نەتەوہكاندا. • ئاموزگارى ئىزنىكە كراوہ كە نەو پىشنىيازانى كە دەستنىشانكراون بە كۆمە ئىك بابەت كە ھەموو لايەك كۆكن نە سەريو كۆكراوہى ھەموو ياساكانى جىھانە بە ھەند وەرگىرىت نە كاتى نووسىن يا نوپكردنەوہى ياساى نە خلاقدا.
	<ul style="list-style-type: none"> •

<p>شەفافىيەت</p> <p>شەفافىيەت</p> <p>سوودەكانى چىن؟</p> <p>شەفافىيەت نە پروسەكانى بىريارداندا ھەرۈەك چۇن نە دامەززاوہكاندا تواناى نەوہى ھەيە كە بىبىت بە ستراتىجى ناوہندى بۇ بە شدارىكردنى بە شداربووہكان , ھەستان دژى گەندەئى و چاككردن نە جۇرو ئاستى بەرئىوہبردنى شاردا بە گشتى</p>	<p>شەفافىيەت</p> <ul style="list-style-type: none"> • مەبەست چىيە نە روونى؟ • يارمەتت دەدات بۇ دنىياكردن و داىبىنكردنى گواستەوہى زانىيارى و دوروازە بۇ بە دەستگەيشتنى زانىيارى. • كاركردنى ھەموو بە شداربووان بەروونى و ئاشكرايى دەروازەيىكى
---	---

<p>ريكخراوى نەتەوھىيە كىرگرتۈۋەتكەن بۇ نىشتە جىكردن (ھابىتات) .</p> <p>(http://hq.unhabitat.org/cdrom/TRANSPARENCY/html/transp.html)</p>	<p>فراوان بۇ ھەموو بەشداربوۋان پېشكەشكەشكەت سەبارەت بە پرۆسەى برىاردان وتوانايان پىدەبەخشى تا بەشىۋەھىيەكى كارىگەرئانە كارىگەرئانە سەرى..</p>
<p>گەشەسەندى شەفافیەت قۇناغى يەك (1) : پىناسەى بەشداربوۋان . كى بەشداربوۋى سەرەكپە بۇ رىكخراۋەكە؟ قۇناغى دوو (2) : دىارىكردنى نە پىشىنەى پابەندبوۋنى بەشداربوۋان . كى دەبى دەروازەھىكى ئاۋەلاى ھەبىت بۇچ زانىارىەك؟ قۇناغى سى (3) : پىكھاتەو جىبە جىكردنى ستراتىجى . قۇناغى چوار (4) : بەدواداچوون و زانىارى گەياندىن بۇ بەشداربوۋان . زانىارى پەيوەندىكردن و پەيوەندىكردنى بەشداربوۋان .</p>	<p>شەفافیەت</p> <p>چۇن پەردەستىنىت ؟ بە ھۇى نەو سروسشە ئاۋزە سىستەمە گەندەئەكان ھەيانە ، نەوانەھە پرۆگرامى شەفافیەت بەردەوامنەبىت و بەرھەمى بەرجەستە نەداتە دەست نەگەر ھەموو بەشداربوۋان ھەر نە قۇناغە سەرەتايىبەكانەو نە خرئىنەكار</p> <p>(http://hq.unhabitat.org/cdrom/TRANSPARENCY/html/transpt.html)</p>
<p>بەستنەھى ياساى نە خلاقى بە شەفافیەتەوھە كاتىك ياساكانى نە خلاق نەگەل ھەندىك نامراز دەبەستىتەوھە (بۇ نەمۇنە مەلانىى ياساكانى بەرژەوھەندى ، ياساكانى دركاندى نەھىنى) نەوانە پەرە بە دەرووبەرىكى كراوھو روون دەدەن ، نەویش بە دامزاندى پرۆسەھەك كە پىشتىۋانى جىبە جىكردنى ياساكان دەكات .</p> <p>http://hq.unhabitat.org/cdrom/TRANSPARENCY/html/2c_6.html</p> <p>بەستنەھى ياساى نە خلاقى / شەفافیەت بە كۆمەئەوھە نە پەيوەست بە ھكۆمەتەوھە</p> <ul style="list-style-type: none"> • روونى ھەردووك كۆمەئى مەدەنى و كەرتى تايىبەت ھاندەدات نەكاروبارى گىشتىدا . • روونى ھكۆمەتەوھە خوجىبەكان (ئۆكەئىبەكان) 	<p>چاككردنى شەفافیەت</p> <ul style="list-style-type: none"> • ھەئسەنگاندن و چاودىرىكردنى چالاكپەكانى رىكخراۋ . • دەروازەى بە دەستگەبىشتنى زانىارى . • داىبىكردنى دەروازەى زانىارى بۇ ھەموو بەشداربوۋە بىنەرەتپەكان . • ئاكارو پاكىتتى . • چاكسازى دامەزراۋەكان . • بە نە نجامگرتنى دۆزە تايىبەتپەكان . • ئاراستە كردنى پىۋىستىبەكانى رىكخراۋو بابەتە بىنەرەتپەكانى پەيوەستبە شىۋەھىيەكى كارىگەرئانە . <p>بەستنەھى ياساى نە خلاقى بە شەفافیەتەوھە نە كۆمەئەدا</p> <ul style="list-style-type: none"> • پەيوەندىبەكى راستەوخۇ نەنىۋان شەفافیەت و متمانەدا ھەپە